

A Lexicon of Greek Personal Names. Volume V.C: Inland Asia Minor.

Edited by J.-S. Balzat, R. W. V. Catling, É. Chiricat, and T. Corsten.

Oxford: Oxford University Press, 2018.

Со третата свеска на петтиот том успешно се за-
твора првиот дел од проектот „Речник на грчки лични
имиња“ и се отвора вториот. Наредниот, шести том, со
имињата од Палестина, Сирија и областите отаде Еу-
фрат, требало да се очекува наскоро, а по него и речи-
си невозможниот со оние од Египет. Според обичајот,
и томот со личните имиња од внатрешноста на Мала
Азија започнува со должните благодарности кон под-
држувачите и соработниците, а продолжува со засуш-
ниот увод. Во него најпрво се расправа за природата
на овој регион и соодветното првобитно решение овој
том да биде дел од втората фаза на проектот, напуште-
но на почетокот на милениумов, кога при работата на
малоазискиот брег било одлучено да не се дели така
оваа географска целина. Следствено, овој том се поја-
вил по пет години напорна работа, речиси од почеток.
Според веќе усвоените адаптации, и тука се вклучу-
ваат латинските имиња, како и келтските, семитските

и иранските карактеристични за внатрешноста, а на-
пишани со грчко писмо. Се разбира, особено интерес-
ни се епихорските имиња. Географскиот распоред го
следи оној на Згуста, но не се поклопува целосно со
него. По краткиот географски опис, следи детален на
одделните региони обработени од одделни соработ-
ници на овој проект. Фригија е особено интересна со
својата сложена историја, почнувајќи од доселувањето
од Балканот, преку јакнењето и потчинувањето на Ли-
дијците и Персијците, до делумната хеленизација по
македонското освојување и релативно малото латинско
присуство. Фригиските имиња од старите натписи на
фригиски јазик не се вклучени. Во оваа зафрлена об-
ласт, каде маченички пострадал и бил погребан апос-
толот Филип, се јавуваат и најраните христијански
натписи. Следат помалку познатите Кибиратида-Ка-
балида и Милијада. Лувиска Писидија претрпела се-
риозна римска колонизација во царско време, од кое

потекнува најголемиот дел од епиграфскиот материјал, како и во останатиот дел од регионот. Галатија првобитно била дел од Голема Фригија, а до крајот на шеесеттите години на третиот век ст. е. веќе населена со Келти. По формирањето на провинцијата со истото име, Август го основал и главниот град Анкира. Накратко се обработени Источна Фригија, Ликаонија, Исаврија и Пафлагонија. По нив доаѓа редот на првобитно хеленистичкото иранско митрадатско кралство Понт, дополнително хеленизирано со интервенцијата на Помпеј, каде во селото Евхаита се наоѓал и гробот на маченикот Теодор Тирон од четвртиот век. Долго самостојната и со ирански карактер Кападокија, одмината од македонските освојувања, но со неспорни хеленистички влијанија, се одржала во таа форма и во римскиот период, а подоцна станала христијанско средиште. Таму твореле и познатите тројца светители, Василиј Велики, Григориј Ниски и Григориј Богослов, чии дела изобилуваат со антропонимски материјал. На крајот накратко станува збор за граничниот регион на Мала Арменија. Се разбира, во изработката на овој том биле користени и нумизматичките извори, иако се пооскудни одошто на крајбрежјето. Следното подпоглавје ја објаснува географската организација на материјалот, која е степенеста како и во претходните томови (културно-географска област, потесна област, град, древна или денешна помала населба, со прашалник онаму каде не е сигурно). Јасно, некогаш не може да се даде попрецизна определба ниту врз основа на типологијата и стилот. Претпоследно е подпоглавјето на уводот што се осврнува на јазиците и дијалектите во Мала Азија. Од многуте, единствено фригискиот и писидискиот биле пишувани. Збунува правилото да се вклучуваат само оние епихорски имиња што се напишани со алфавет и ја следат грчката деклинација, но некаде морало да се пресече. Споредбено голем број на имиња се извлечени од латински натписи, а ортографските варијации на доцнежните грчки не одразуваат дијалекти. Вообичаената атичка или *којне* форма на грчките имиња е проследена со правописните отстапувања, а латинските се соодветно воедначени. На крајот доаѓа неизбежната статистика. Од 42830 имиња на значително помал број лица, соодносот меѓу исклучиво машките и женските е речиси 4:1. За разлика од претходните томови, каде на врвот на листата редовно е теофорно име, во внатрешноста на Мала Азија тоа е името „Александрос“. Има и други доста чести македонски имиња, како и латински. Нагалените имиња се вообичаени, а меѓу нив е и најфреквентното женско име „Аммија“, често и во Македонија. Интересни се и имињата со значење „господар/господарка“, грчки и латински, подоцна разбирливо популарни меѓу христијаните, а и во поново време меѓу балканските номади (второ и четврто во женска категорија). Теофорните не се инспирирани само од класичните грчки божества, туку и од локални култови (Ма, Мен, Киб-

ла). Разбирливо, многу малку имиња се достапни од времето пред македонското освојување, но и од хеленистичкиот период не се многу. Бројот на имиња расте значително почнувајќи од првиот век ст. е. Освен многубројните италски, другите негрчки имиња се релативно малку застапени низ одделните региони. Особено црковната литература, но и епиграфските споменици сведочат за доцната антика на овој терен, вклучително и за постепено намалување на ономастичкиот фонд. Христијанските и библските имиња се многу присутни во внатрешноста на Мала Азија одошто во паганските центри на крајбрежјето. Приложени се три мошне прегледни и корисни табели, првата со распространетоста на видовите имиња по региони (одделни проценти за имиња и лица), втората со дваесет и петте најзастапени машки и женски имиња, и третата со процентите на посведочени машки и женски лица по региони.

Затворањето на првата фаза од проектот е соодветно одбележано и со кратка историја на целиот потфат, подготвена од новиот координатор и поместена веднаш по уводот. Почнува од пионерскиот труд на Папе и оној на неговиот романтичарски преработувач Бензелер како прв корен на речников. Не помалку важен е вториот, францускиот, кој преку “l’histoire par les noms” на Луи Робер води до судбоносната идеја на Питер Фрејзер. Архивот на овој проект изобилува со докази за несигурните почетоци, потоа за бројните недоумици, колебања и премислувања во текот на работата, како и за задоволството од успехот на крајот. Воопшто не било лесно да се дефинираат опфатот на проектот и начинот на прикажување на материјалот, како и обликот на соодветното издание. Интересно е да се прочита дека, за разлика од четвртиот том, каде македонските имиња недвосмислено се третираат како грчки, барем на почетокот на проектот, во првиот предлог, се планирало да бидат вклучени, исто како тракиските и илирските, единствено затоа што биле „асимилирани во грчка форма и флексија“. Во најавна, пак, статија од 1976 било соопштено на научната јавност дека новиот лексикон „покрај [правите грчки имиња], ги опфаќа сите имиња, кои, иако не се грчки по происход, сепак се асимилирани во грчкиот по форма и флексија: на пр. македонски, тракиски и илирски имиња“. На крајот, Роберт Паркер се осврнува на сегашната состојба на проектот, кој продолжува со реализација не само на втората фаза, туку и на ажурирањето на веќе објавените томови во датабазата за пребарување на соодветната веб-страница. Дополнителна веб-инфраструктура е поставена за спроведување на дополнителниот, лингвистички проект (LGPN-Ling: етимолошка и семантичка анализа на грчките лични имиња), во соработка не само со Париз. Соодветната нова база на податоци ќе биде достапна за пребарување од јануари 2023, но крајната цел на овој нов проект е замена на стариот речник на Бехтел.

Лексиконот доаѓа по кратенките на изворите и другите кратенки употребувани во него. Последна целина е, очекувано, обратниот индекс на имињата. На веб-страницата сè уште нема материјали со слободен пристап како за претходните томови. Значењето на ова издание е големо, како за историската наука, така и за

лингвистиката. Мошне интересно би било да се спореди епиграфскиот и антропонимскиот материјал од внатрешноста на Мала Азија со оној од внатрешноста на Македонија. Сè чини дека имале слична географски детерминирана судбина, што би требало да се рефлектира на секој план.

Јовица Гроздановски

